



Makalenin Geliş Tarihi: 12 Ağustos 2020

Makalenin Kabul Tarihi: 25 Eylül 2020

**YOKSULLUĞA İLİŞKİN NEDENSEL ATIFLARIN YOKSULLARA YARDIM
POLİTİKALARINA İLİŞKİN TUTUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**
THE EFFECT OF CAUSAL ATTRIBUTIONS RELATED TO POVERTY ON ATTITUDES REGARDING AID
POLICIES FOR THE POOR

*Yılmaz Daşlı**
*Ecem Demir Yurtseven***

Öz

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin yoksulluğun nedenlerine ilişkin tutumlarının yoksullara yapılan yardım politikalarına ilişkin tutumları üzerindeki etkisi ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenim gören 600 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme girecek öğrenciler basit rasgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak Solak (2008) tarafından geliştirilen "Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar" ve "Yoksullara Yardım Politikaları" ölçekleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin % 57,7'si kadın, % 42,3 erkektir. Katılımcıların yaklaşık olarak % 80'i geçimini 1.000 lira ve altı gelir ile sağlamaktadır. Kadınların ($\bar{X}=3,73$) yapısal atıf algıları erkeklere ($\bar{X}=3,61$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yoksulluğa ilişkin nedenler ile yoksullara yardım politikaları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesi için pearson korelasyon kat sayısına bakılmış ve yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, öğrencilerin genel yoksulluğa ilişkin nedenler ile genel yoksullara yardım politikaları düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0.296$, $p=0,000$ $p<0.01$). Çalışma kapsamında Öğrencilerin yoksulluğa

* Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Sivas/TÜRKİYE; ORCID: 0000-0001-6569-1103

** Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Rektörlük Enformatik Bölümü, Sivas/TÜRKİYE; ORCID: 0000-0001-9714-0672

ilişkin nedenlerin düzeyleri incelendiğinde, bireyci atıflar ($\bar{X}=3,06$), yapısal atıflar ($\bar{X}=3,68$), kaderci/ailesel atıflar ($\bar{X}=3,07$), genel yoksulluğa ilişkin nedenlerin ($\bar{X}=3,41$) yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Yoksulluk, Sosyal Yardım Politikası, Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar, Öğrenciler.*

Abstract

The aim of this study is to reveal the effect of students' attitudes towards the causes of poverty on attitudes regarding aid policies for the poor. The sample of the study consists of 600 students studying at Sivas Cumhuriyet University in the 2019-2020 academic year. The students to be included in the sampling were selected using the simple random sampling method. "Causal Attributions Related To Poverty" and "Aid Policies For The Poor" developed by Solak (2008) scales were used as data collection tools. According to the result of the analysis, 57.7% of the students participating in the study are female and 42.3% male. Approximately 80% of the participants earn their living with an income of 1,000 TL or less. It was also revealed that the structural attribution perceptions of women ($\bar{X}=3,73$) were higher than that of men ($\bar{X}=3,61$). The Pearson correlation coefficient was examined to determine the level of the relationship between the causes related to poverty and the aid policies for the poor, and according to the result of the correlation analysis, there was a positive low relationship between the students' causes related to general poverty and the general aid policies for the poor ($r=0.296$, $p=0,000$ $p<0.01$). When the levels of causes related to the poverty of the students were examined, individualistic attributions ($\bar{X}=3,06$), structural attributions ($\bar{X}=3,68$), fatalistic/familial attributions ($\bar{X}=3,07$), general poverty-related causes ($\bar{X}=3,41$) were found to be at a high level.

Keywords: *Poverty, Social Assistance Policy, Causal Attributions to Poverty, Students.*

Giriş

Yoksulluk hem dünyanın hem de ülkemizin en önemli sosyal problemlerinden biridir. Zengin ya da yoksul ülke ayrımı yapmaksızın farklı boyut ve türlerde ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Yoksulluk sosyal bilimlerin hemen tüm alanlarında tartışılmasına karşın çoğunlukla ekonomik bir olgu olarak ele alınmış ve iktisat yazınında bolca tartışılmıştır. Fakat yoksulluğu yalnızca ekonomik olgu olarak tartışmak yoksulluğun çok boyutluluğunun göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Erdoğan (2007a: 14)'nın belirttiği üzere "yoksulluk ekonomik bir kategori olmanın yanı sıra, kişilerin içinde yaşadığı, anlamlandırdığı, başa çıkmak için çeşitli yöntemler geliştirdiği toplumsal bir 'durum'dur". Anlaşıyor ki yoksulluk, salt iktisadi bir olgu olmayı aynı zamanda sosyolojik ve psikolojik bir olgudur.

Yoksulluk sözlük anlamı olarak "genellikle maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını ifade eden bir durum" (Marshall, 1999: 825) şeklinde ifade edilmektedir. En sade haliyle yoksulluk, "ortalama gelire sahip kişiye göre daha az gıda, ısınma ve giyim harcaması yapmak" (Oppenheim ve Harker, 1996: 4-5) biçiminde tanımlanmaktadır. Bir başka açıdan yoksulluk, kişinin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli her şeyden mahrum kalma durumudur. Bu durum, kişinin kendini beğenmemesi, kendini değersiz görmesi, utanç ya da suçluluk duyması ile sonuçlanır (Çamur-Duyan, 2011: 2). Yoksulluk, ayrıca, "mevcut toplumda mutlu bir yaşamı ifade eden tüm imkânlardan yoksun kalmak ve hayatın sunduğunu alamamak" (Bauman, 1999: 60) anlamına da gelir. Tanımlamalardan da anlaşılıyor ki

yoksulluğun yalnızca iktisadi sonuçları değil, aynı zamanda birçok sosyo-psikolojik sonuçları da vardır. Hobsbawn yoksulluğun üç anlamı olduğu kanısındadır (Akt.: Çigdem, 2007: 206): “toplumsal yoksulluk, sefalet ve moral yoksulluktur. Toplumsal yoksulluk, yoksulluğun sadece iktisadi ölçütlerle değil aynı zamanda bağımlılık, sömürü ve aşağılık hissine bağlı olarak var olduğuna işaret eder. Bu düzeyde yoksulluk göreceli olarak tanımlanabilir; çünkü burada yoksulluk iktisadi girdiye rağmen var olur. Sefalet ise, verili bir toplumda minimum yaşama standardının altında bulunma ve başkalarının yardımına bağımlı kalma durumudur. Moral yoksulluk, sefalet ve toplumsal yoksulluğun bir sonucu olarak var olur. Moral yoksulluk, yoksulların kendilerine ilişkin algıları olup kendilerini nasıl hissettikleri ile ilgili bir kavramdır”.

Yoksulluk içerisinde sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel ve psikolojik unsurları barındıran çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenle yoksulluk problemini tek bir nedene bağlı olarak açıklamak mümkün değildir. Durkheim (1994: 166), “*Bir toplumsal olgunun belirleyici nedenini bireysel bilinç halleri arasında değil, ondan önceki toplumsal olgular arasında aramak gerek...*” der. Buradan hareketle yoksulluğu bir nedenle açıklamak yerine birçok boyutu içerisinde farklı tanımlamaları ile ele almak gerekir. Ancak bu şekilde yoksulluk sorununa kalıcı bir çözüm üretebilir.

Yoksulluğun nedenleri, yoksulluğu, kişilerin kabiliyetleri, sorumluluk ve disiplin anlayışı, tutumluluk derecesi ve gösterdikleri gayret gibi kendi bireysel özellikleriyle ilişkilendiren ve yoksulları “yoksulluğun hem kurbanı hem de nedeni” olarak bireyci yaklaşımla, yoksulluğu, yoksulların dışında başta ekonomi politikaları olmak üzere düşük ücretler, yetersiz eğitim, istihdam olanakları ve ayrımcılık gibi yoksulların kendi denetimleri dışındaki yapısal faktörlerle ve bütünüyle sosyo-ekonomik sistemle ilişkilendiren yaklaşım olarak iki başlık altında değerlendirilebilir (Şenses, 2009: 145-146). Bu yaklaşımlardan hangisinin kullanılacağı büyük olasılıkla, incelenen ülkeye, döneme ve yoksul gruba göre farklılık gösterecektir. Yoksulluk evrensel bir problem olduğu kadar nedenleri ve çözüm önerileri noktasında yerel bir problemdir. Bu nedenle, yoksulluk üzerinde bireysel nedenler mi? Yoksa yapısal nedenler mi? etkili olur sorusuna verilebilecek cevap değişkenlik göstermektedir.

Görüldüğü üzere yoksulluğun nedenleri konusunda iki karşıt görüş vardır. Birincisi yoksulluğun nedenlerini bireysel faktörlere bağlarken bir diğeri ise toplumsal faktörlere bağlamaktadır. Zastrow (2013: 177) yoksulluğun, bireysel ve toplumsal nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır: “yüksek işsizlik oranı, sağlık sorunları, fiziksel ve zihinsel engeller, duygusal sorunlar, yüksek miktarda sağlık harcamaları, alkolizm, uyuşturucu madde bağımlılığı, kalabalık aileler, otomasyon nedeniyle işten çıkarılma, mesleki beceri eksikliği, düşük eğitim seviyesi, kadının geçindirdiği çocuklu haneler, etnik ayrımcılık, sabıkalı ya da deli olarak etiketlenme, kumar, boşanma, terk edilme ya da eş kaybı, sınırlı iş olanakları olan bölgede ikamet etme, cinsiyet ayrımcılığı, eksik istihdam, sabit geliri olanlar için yaşam

maliyetlerindeki artışa paralel olarak gelir artışı yapılmaması, çalışma karşılığı ahlaki değerlerdir”.

Yoksulluğun nedenleri çokça araştırılmasına rağmen yoksulluğun nedenlerine ilişkin algılanan atıfların neler olduğu konusunda oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Yoksulluğun nedenlerine ilişkin atıflarla ilgili araştırmalarda yoksulluk genel olarak üç boyutta ele alınmaktadır (Feagin, 1972; Nasser ve Abouchédid, 2006; Smith ve Stone, 1989’ dan Akt.: Solak ve Göregenli, 2009: 73): Bu boyutlar, yoksulluğun, ülkenin ekonomik yapısı, istihdam piyasası, işsizlik ve o ülkedeki yoksullara karşı oluşmuş ön yargılar gibi yoksul kişilerden kaynaklı olmayan ülkenin yapısal faktörlerine bağlandığı “yapısal atıflar”, yoksulların bireysel özelliklerinden (eğitim düzeyi, yaş, meslek, cinsiyet ve medeni durum gibi), yeteneklerinden ve davranışlarından kaynaklandığına yönelik “bireyci atıflar” ve yoksulluğun talih, şans, baht ve kader gibi daha mistik bir faktörlere yüklendiği “kaderci atıflar”dan oluşmaktadır.

Yoksulluğun nedenlerine ilişkin atıflarla ilgili literatür tarandığında hangi boyut atfın sıklıkla yapıldığı ülkenin içinde bulunduğu toplumsal yapıya göre farklılık göstermektedir. Bireyci toplum yapısına sahip ülkelerde genelde yoksulluk hali ülkenin yapısal özelliklerine ya da bireyin bireysel özelliklerine bağlanırken, bütüncül toplum yapısına sahip ülkelerde ise kaderci atıf daha sıklıkla görülmektedir. Feagin (1972) tarafından Amerika’da yapılmış çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğu yoksulluğun nedenlerini bireyci atıflarla açıklamışlardır. Yine aynı şekilde Cozzarelli vd. (2001)’nin yoksullara yönelik tutumların ve yoksulluğun nedenlerine ilişkin algıların bireyin sosyo-demografik özellikleri, dünya görüşü, dini inanışına göre farklılaştığını belirtmektedirler. Yapılan araştırma sonucunda yoksulların yoksulluklarının bireysel nedenlerden kaynaklandığını ve bu nedenle yoksulların suçlandıkları, yoksullara yönelik negatif tutumların olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Literatüre bakıldığında yapısal ve bireyci atıfların yoksulluğun nedenlerine ilişkin atıflarda daha sık kullanıldığı, kaderci atıflara ise daha az başvurulduğu görülmektedir. Örneğin Abouchédid ve Nasser (2001) tarafından Lübnan’da, Abouchédid ve Nasser (2002) tarafından Portekiz’de, Morcol (1997) ve Solak ve Göregenli, (2009) ve (Ceren 2015) tarafından Türkiye’de, Pandey vd. (1982) tarafından Hindistan ve Güney Afrika’da yapılan çalışmalarda yapısal atıfların, bireyci ve kaderci atıfa nazaran daha sıklıkla kullanıldığı ortaya konulmuştur. Diğer taraftan, İtalyan ve Fransızlar yoksulluğu toplumun yapısal koşullarına, İngiltereliler, İrlandalılar ve Lüksemburglular ise yoksulluğu yapısal koşullardan ziyade bireysel koşullara bağlamışlardır (Morcol, 1997).

Yoksulluğa ilişkin nedensel atıfların boyutu bireylerin cinsiyetine, içinde bulunduğu sosyal gruba ve sosyal statüsüne göre de değişkenlik göstermektedir. Yoksulluğa ilişkin atıfların, yoksullarla, yoksul olmayanlar grupları arasında farklılaştığını ortaya koyan çalışmalarda vardır. Yoksulların daha fazla oranda içinde buldukları durumu kader, yazgı, talih ve şans gibi kaderci bir anlayışla açıkladıkları görülmüştür (Morcol, 1997; Erdoğan 2007b; Daşlı, 2015). Yoksullar içinde buldukları durumu kaderle açıklamaya çalışırken, yoksul

olmayan gruplar ise genel bireysel nedenler ve yapısal koşullarla açıklama eğilimi içerisindedir. Ayrıca toplumsal yaşamda ekonomik olarak düşük statüyü işgal edenlerde daha fazla oranda kadercı atıfları tercih etmektedirler (Rim, 1984). Diğer taftan kadınların erkeklere nazaran daha fazla bireyci atıf yaptıkları gözlenmiştir (Morcol, 1997; Smith, 1985).

Yöntem

Araştırma kullanılan anket formu “Kişisel Bilgi Formu”, “Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar” ve “Yoksullara Yardım Politikaları” olma üzere üç bölümden oluşmaktadır. Solak (2008) tarafından geliştirilen ve 55 maddeden oluşan “Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar” ölçeği Bireyci Atıflar, Yapısal Atıflar, Kadercı/Ailesel Atıflar olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Solak (2008) tarafından geliştirilen 8 maddelik Yoksullara Yardım Politikalarıyla İlgili Tutumlar (YYPİT) Ölçeği vasıtasıyla ölçülmüştür. Veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler nicel analiz yöntemleriyle test edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde betimsel istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, ortanca, ss, çarpıklık, basıklık) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılımdan geldiği belirlendikten sonra ortalama farklılığı analizlerinden bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA, post hoc testlerinden Scheffe testleri kullanılmıştır. Boyutlar ölçek arasındaki ilişkinin belirlenmesi için pearson korelasyon katsayısına bakılmış ve regresyon analizi yapılmıştır.

Bu çalışma için evren olarak Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’ n de öğrenim gören öğrenciler seçilmiştir. Burada 2019 yılında öğrenim görmekte olan 50267 öğrenci vardır. 50267 kişiden %95 güven düzeyi ve %5 hata payı alınarak örneklem büyüklüğü 382 olarak belirlenmiş, çalışmaya 600 öğrenci basit rasgele örneklem metoduyla dâhil edilmiştir.

Örneklem büyüklüğünü belirlemek için aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q \cdot t^2 \cdot \alpha}{(N-1) \alpha^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

N= Evrendeki birey sayısı

n= Örneklem alınacak birey sayısı

p= İncelenecek olayın görülüş sıklığı (olasılığı)

q= İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı (1-p)

t= Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

α = Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen \pm sapma olarak simgelenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların sosyo demografik özelliklerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo Demografik Özelliklerine Ait Dağılımlar

Cinsiyet	n	%
Kadın	346	57,7
Erkek	254	42,3
Sınıf	n	%
1. Sınıf	146	24,3
2. Sınıf	138	23,0
3 Sınıf	179	29,8
4. Sınıf	86	14,3
Yüksek Lisans/Doktora	51	8,5
Aylık Gelir	n	%
500 TL ve altı	274	45,7
501-1000 TL	208	34,7
1001-1500 TL	69	11,5
1501-2000 TL	25	4,2
2001-3000 TL	11	1,8
3001 TL ve üzeri	13	2,2
Ailenin toplam geliri	n	%
1000 TL ve altı	63	10,5
1001-2000 TL	194	32,3
3001-4000 TL	197	32,8
4001-5000 TL	60	10,0
5001-6000 TL	57	9,5
6001 TL ve üzeri	29	4,8
Ailenizin yaşadığı yerin özelliği	n	%
Köy	148	24,7
Kasaba	69	11,5
İl	237	39,5
Büyükşehir	146	24,3
Ailenizin yaşadığı bölge	n	%
Doğu Anadolu	64	10,7
Güneydoğu Anadolu	53	8,8
İç Anadolu	232	38,7
Karadeniz	102	17,0
Marmara	62	10,3
Ege	28	4,7
Akdeniz	59	9,8

Tablo 1'e göre araştırma kapsamındaki öğrencilerin %57,7' si kadın, %42,3' ü erkektir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%80,4) geliri 1.000 TL ve altıdır. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine bakıldığında yarıdan fazlasının 1.000-4.000 lira arasında gelire sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında yer alan öğrencilerin il merkezinde yaşadıkları ve büyük çoğunluğunun da İç Anadolu bölgesinde ikamet ettiği anlaşılmıştır.

Ölçeklere Ait Bulgular

Tablo 2. Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Yoksullara Yardım Politikalarıyla İlgili Tutumlar	,651	8
Bireyci Atıflar	,839	17
Yapısal Atıflar	,891	31
Kaderci/Ailesel Atıflar	,543	7
Genel Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar	,901	55

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere iç tutarlılık düzeylerinin belirlenmesi için cronbach's alpha güvenirlik kat sayısından faydalanılmıştır. Güvenirlik düzeyleri incelendiğinde, araştırmada kullanılan Yoksullara Yardım Politikaları ölçeğinin güvenirlik düzeylerinin orta, Yoksulluğa İlişkin Nedenler ölçeğinin güvenilirliliğinin yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Ölçek Düzeylerine Ait Betimsel Bulgular

Değişkenler	n	\bar{X}	s.s
Bireyci Atıflar	600	3,06	,68
Yapısal Atıflar	600	3,68	,56
Kaderci/Ailesel Atıflar	600	3,07	,65
YİNA	600	3,41	,48
YYPİT	600	2,92	,59

Öğrencilerin yoksulluğa ilişkin nedenlerin düzeyleri incelendiğinde, bireyci atıflar ($\bar{X}=3,06$), yapısal atıflar ($\bar{X}=3,68$), kaderci/ailesel atıflar ($\bar{X}=3,07$), genel yoksulluğa ilişkin nedenlerin ($\bar{X}=3,41$) yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yoksullara yardım politikalarının ($\bar{X}=2,92$) orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçek düzeylerine ait verilerin hangi dağılımdan geldiğini belirlemek için; aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş olup, aritmetik ortalama ve medyanın eşit ya da yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,5$ sınırları içinde bulunmasından verilerin dağılımı normal dağılım göstermektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 4: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması T-testi Sonucu

	Cinsiyet	n	\bar{X}	s.s	t	sd	p
Bireyci Atıflar	Kadın	346	3,09	,71	1,441	598	,150
	Erkek	254	3,01	,63			
Yapısal Atıflar	Kadın	346	3,73	,54	2,681	598	,008*
	Erkek	254	3,61	,57			
Kaderci Ailesel Atıflar	Kadın	346	3,06	,68	-,656	598	,512
	Erkek	254	3,09	,62			
YİNA	Kadın	346	3,45	,48	2,272	598	,023*

	Erkek	254	3,36	,47			
YYPİT	Kadın	346	2,89	,56	-1,457	598	,146
	Erkek	254	2,96	,62			

*p<0.05

Ölçek düzeylerinin cinsiyet grupları arasında fark durumlarının belirlenmesi için yapılan t-testi sonuçlarına göre, öğrencilerin yapısal atıf düzeyleri cinsiyet grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur (t=2,681; p<0.05). Kadınların ($\bar{X}=3,73$) yapısal atıf algıları erkeklere ($\bar{X}=3,61$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel yoksulluğa ilişkin neden algılarının cinsiyet grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur (t=2,272; p<0.05). Kadınların ($\bar{X}=3,45$) yoksulluğa ilişkin neden algıları erkeklere ($\bar{X}=3,36$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Gelir Gruplarına Göre Ölçek Düzeyleri Anova Sonucu

	Gelir	n	\bar{X}	s.s	F	p
Bireyci Atıflar	1000 TL ve altı	63	3,22	,71	2,183	,055
	1001-2000 TL	194	3,01	,72		
	3001-4000 TL	197	2,99	,67		
	4001-5000 TL	60	3,07	,69		
	5001-6000 TL	57	3,26	,52		
	6001 TL ve üzeri	29	3,06	,62		
Yapısal Atıflar	1000 TL ve altı	63	3,73	,58	3,422	,005*
	1001-2000 TL	194	3,72	,56		
	3001-4000 TL	197	3,70	,52		
	4001-5000 TL	60	3,57	,60		
	5001-6000 TL	57	3,71	,49		
	6001 TL ve üzeri	29	3,31	,58		
Kadercii Ailesel Atıflar	1000 TL ve altı	63	3,25	,60	2,603	,024*
	1001-2000 TL	194	3,11	,64		
	3001-4000 TL	197	2,98	,68		
	4001-5000 TL	60	2,97	,70		
	5001-6000 TL	57	3,18	,55		
	6001 TL ve üzeri	29	3,08	,65		
YİNA	1000 TL ve altı	63	3,51	,50	2,421	,035*
	1001-2000 TL	194	3,42	,50		
	3001-4000 TL	197	3,39	,44		
	4001-5000 TL	60	3,34	,48		
	5001-6000 TL	57	3,50	,42		
	6001 TL ve üzeri	29	3,20	,53		
YYPİT	1000 TL ve altı	63	2,91	,50	,801	,549
	1001-2000 TL	194	2,90	,63		
	3001-4000 TL	197	2,89	,59		

4001-5000 TL	60	2,91	,51
5001-6000 TL	57	3,03	,52
6001 TL ve üzeri	29	3,03	,69

*p<0,05

Öğrencilerin ölçek düzeylerinin ailenin gelir durumu grupları arasında fark durumlarının belirlenmesi için yapılan tek yönlü anova analizi sonuçlarına göre, yapısal atflar düzeyinin gelir grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur (F=3.422, p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için post hoc analizlerinden scheffe analizi yapılmış olup scheffe testi sonucuna göre geliri 6001 TL ve üzeri olan öğrencilerin ($\bar{X}=3,31$) yapısal atf düzeylerinin geliri 1000 TL ve altı ($\bar{X}= 3,73$), 1001-2000 TL ($\bar{X}= 3,72$), 2001-3000 TL ($\bar{X}= 3,70$) olanlara göre daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Kaderci/ailesel atflar düzeyinin gelir grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur (F=2.603, p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için post hoc analizlerinden scheffe analizi yapılmış olup scheffe testi sonucuna göre aile geliri 3001-4001 TL ($\bar{X}= 2,98$) ve 4001-5001 TL ($\bar{X}= 2,97$) olan öğrencilerin kaderci/ailesel atf düzeylerinin geliri 1000 TL ve altı ($\bar{X}= 3,25$), 1001-2000 TL ($\bar{X}= 3,11$), 5001-6000 TL ($\bar{X}= 3,18$), 6001 TL ve üzeri ($\bar{X}= 3,08$) olanlara göre daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Genel yoksulluğa ilişkin neden düzeyinin gelir grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı bulunmuştur (F=2.421, p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için post hoc analizlerinden scheffe analizi yapılmış olup scheffe testi sonucuna göre aile geliri 6001 TL ve üzeri ($\bar{X}= 3,20$) olan öğrencilerin yoksulluğa ilişkin neden düzeylerinin geliri 1000 TL ve altı ($\bar{X}= 3,51$), 1001-2000 TL ($\bar{X}= 3,42$), 3001-4001 TL ($\bar{X}= 3,39$) ve 4001-5001 TL ($\bar{X}= 3,34$) 5001-6000 TL ($\bar{X}= 3,50$) olanlara göre daha düşük seviyede olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Ölçek Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Analiz Sonuçları

Değişkenler	Bireyci Atflar	Yapısal Atflar	Kaderci/Ailesel Atflar	YİNA	YYPİT
Bireyci Atflar	1	,338**	,413**	,732**	,344**
Yapısal Atflar		1	,406**	,873**	,154**
Kaderci Ailesel Atflar			1	,620**	,258**
YİNA				1	,296**
YYPİT					1

Yoksulluğa ilişkin nedenler ile yoksullara yardım politikaları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesi için pearson korelasyon kat sayısına bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, öğrencilerin genel yoksulluğa ilişkin nedenler ile genel yoksullara yardım politikaları düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0.296, p=0,000 p<0.01). Bu sonuç bireylerin yoksulluğa ilişkin neden düzeyleri artırıldığında, yoksullara yardım politikalarında da artış olacağı beklenmektedir. Tam tersi durum içinde

geçerlidir. Yoksulluğa ilişkin neden ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise en yüksek ilişkinin bireyci atıflar ile yapısal atıflar arasında doğru orantılı düşük kuvvetli olduğu belirlenmiştir ($r=0.338$, $p=0,000$ $p<0.01$).

Tablo 7. Yoksulluğa İlişkin Neden Boyutlarının Yoksullara Yardım Politikaları Düzeyi Üzerindeki Etkisine Ait Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	β	Std. Hata	t	p	Tolerance	VIF	F	Anlamlılık
Sabit	1,780	,162	10,959	,000				
Bireyci Atıflar	,246	,037	6,679	,000*	,795	1,258	30,843	0,000*
Yapısal Atıflar	,001	,045	,014	,989	,800	1,249		
Kadercı/Ailesel Atıflar	,126	,040	3,182	,002*	,749	1,335		

* $p<0.01$;

$R^2=0,130$, Durbin Watson= 1,725

Bağımsız Değişkenler: Bireyci Atıflar, Kadercı/Ailesel Atıflar, Yapısal Atıflar

Bağımlı Değişken: Yoksullara Yardım Politikaları İlişkin Tutumlar

Regresyon analizi varsayımları incelendiğinde yordayıcı (bağımsız değişken) değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin anlamlı ($F_{(3,596)}=30,843$; $p=0,000$ $p<0.01$) olduğu belirlenirken, VIF değerlerinin 10'un altında olmasının, tolerans değerinin 0,20'nin üzerinde olmasının çoklu bağıntı probleminin olmadığını, durbin Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması otokorelasyonun olmadığını işaretler.

Bireyci atıflar ve kadercı/ailesel atıflar yoksullara yardım politikaları düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir ($p<0,01$).

Bireyci atıflar ve kadercı/ailesel atıfların yoksullara yardım politikaları düzeyinin 0,130 açıkladığı belirlenmiştir ($R^2=0,130$). Yoksullara yardım politikaları düzeylerinin %13' ünü bu değişkenlerle açıklanabilirken %87' sini modele dahil edilmeyen bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı belirlenmiştir.

Regresyon analizi sonucuna regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$YYPİT = 1,780 + 0,246 * \text{Bireyci Atıflar} + 0,126 * \text{Kadercı/Ailesel Atıflar}$$

Regresyon eşitliği incelendiğinde, bireyci atıflarda da bir birimlik artışın yoksullara yardım politikaları düzeyini 0,246, kadercı/ailesel atıfların yoksullara yardım politikaları düzeyini 0,126 birim artıracığı belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yoksulluğun nedenlerine ilişkin sayısız çalışma yapılmış yapılmaya da devam etmektedir. Fakat bireylerin yoksulluğun nedenlerine ilişkin ne düşündüğüne dair çalışma

sayısı oldukça azdır. Türkiye’de ise parmak sayısını geçmeyecek kadar sınırlıdır. Yapılan bu çalışma yoksulluk halini yaşayan ya da yaşama riski bulunan bireylerin yoksulluğun nedenlerine ilişkin düşüncelerini, duygularını ve değerlendirmelerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yoksulluğun nedenlerine ilişkin atıflarda literatürde kabul görmüş üç kategori bulunmaktadır. Bunlar, yoksulluğu ülkenin ekonomik politikalarıyla açıklamaya çalışan yapısal atıflar, bireyin özellikleri ile açıklamaya çalışan bireysel atıflar ve son olarak da şans, talih ve kader gibi kavramlarla açıklamaya çalışan kaderci atıflardır. Bu üç atıf türünden hangisinin tercih edildiği, araştırmaya katılan kişilerin, kültürel yapısından, eğitim düzeyinden ve bireysel özellik gibi birçok faktöre göre değişkenlik göstermektedir.

Araştırma sonuçları, toplumumuzda yoksulluğun bireyci atıflar, yapısal atıflar ve kaderci atıflar olmak üzere üç atıf boyutu temelinde açıklandığını göstermiştir. Araştırmaya katılanların yaklaşık olarak % 48’ni kadınlar, % 42’sini ise erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 80) aylık bin lira ve altı bir gelir ile hayatını devam ettirmek durumundadır. Buradan hareketle örneklem grubun büyük çoğunluğunun düşük gelir ile yaşamaya çalıştığı söylenebilir. Çalışma kapsamında öğrencilerin yoksulluğa ilişkin nedenlerin düzeyleri incelendiğinde, bireyci atıflar ($\bar{X}=3,06$), yapısal atıflar ($\bar{X}=3,68$), kaderci/ailesel atıflar ($\bar{X}=3,07$), genel yoksulluğa ilişkin nedenlerin ($\bar{X}=3,41$) yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapısal atıfların hemen hemen literatürle tutarlı olduğu görülmektedir (Abouchedid ve Nasser, 2001; Abouchedid ve Nasser, 2002; Hunt, 2002; Kriedl, 2000; Morcol, 1997; Pandey, Sinha, Prakash ve Tripathi, 1982; Nasser ve Abouchedid, 2006; Solak ve Göregenli, 2009; Ceren, 2015). Katılımcılar yoksulluğun nedeni olarak yapısal boyut içerisinde değerlendirdiğimiz, ülkede uygulanan ekonomi politikaları, ülkenin siyasi yapısı, uygulanan ücret politikası, istihdam politikaları, eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal cinsiyet tutumları, iş gücü piyasası gibi faktörleri belirtmektedirler.

Tablo 3’de de görüldüğü üzere kaderci atıflar ile bireyci atıflar birbirine oldukça yakın olup, kaderci atıflar biraz daha yüksek durumdadır. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun Anadolu ve Doğusundan katıldığını değerlendirdiğimizde bu sonucun da olası olduğunu söylemekte yarar var. Bütüncül toplum yapılarının hakim olduğu toplumlarda kişilerin içinde bulunduğu yoksulluk durumunu şansa, talihe, bahta ve kadere bağlama eğilimi oldukça yüksektir. Diğer taraftan Daşlı (2015) tarafından yapılan bir çalışmada yoksulluğun bir kader olarak algılanıp algılanmadığının ortaya çıkarılması amacıyla katılımcılara “size göre yoksulluk kader mi?” sorusu sorulmuş ve katılımcıların % 60,3’ü yoksulluğun bir kader olduğunu belirtmiştir. Yapılan alan çalışmasında da yoksulluk içinde bulunan bireylerin bu durumlarını kadere bağlamaları sık rastlanılan bir olgu olup, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Morcol, 1997; Erdoğan 2007b; Daşlı, 2015).

Bu anlamda Ardahan’ın Değirmenli köyünde kaz çobanlığı yapan genç bir kız olan Arife’nin söyledikleri tam da kadere dönüşen yoksulluğu açıklamaktadır (Erdoğan, 2007b: 37): “Ne diyeyim ki, biz kimsenin umurunda değiliz. Ben öğretmen olmayı çok istedim. Ortaokula kadar okudum. Sonrasını okuyamadım parasızlıktan. Şimdi postanede, hastanede bir iş

verseler, hiç değilse çalışsam. Ama o da yok. Benim hayatımda anneminki gibi buralarda geçip gidecek. Kimse sesimi duymasa da konuşacağım... Bizi buralarda kama gömüp gittiler. Kimse buraya gelip iş sahası açmıyor. Bir atölye açsalar, köydeki kızlar çobanlık yapacağına dikmiş diker. Ama zenginler bizi düşünmüyor ki. Onların tuzu kuru... Benim suçum burada doğmak. Belki büyük şehirde doğan ben olsaydım, sen burada kaz güdüyor olurdun ben seninle konuşmaya gelirdim. Ama herhalde sen benden şanslı doğdun. Ne yapalım bu benim kadersizliğim.”

Yoksulluğa yüklenen atıfların kategorisi katılımcıların cinsiyetine göre de değişiklik göstermektedir. Kadınlar yoksulluğu yapısal nedenlerle açıklama eğiliminde ($\bar{X}=3,73$) iken erkeklerde bu oran daha düşüktür ($\bar{X}=3,61$). İlginç olabilecek bir başka sonuç ise erkeklerin daha gelenekçi bir tutum ile kadınlara nazaran yoksulluğun nedeni olarak kadercı atıfları daha fazla oranda tercih etmeleridir. Bu durum ülkemizde hâkim olan toplumsal cinsiyet rol tutumlarıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca literatürde erkelerin daha fazla oranda kadercı bir anlayış göstermeleri bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir (Morcol, 1997; Smith, 1985).

Yoksulluğa ilişkin atıflar bireylerin içinde bulunduğu gelir gruplarına göre de farklılık göstermektedir. Buna göre düşük gelir grubunda bulunanların yüksek gelir grubunda bulunanlara nazaran kadercı atıfları daha fazla tercih etme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların ise bireyci atıflara başvurdukları görülmektedir. Açıkça görülüyor ki yoksulluk zamandan zaman toplumdan topluma hatta aynı toplum içerisinde bile farklı görünüşler ortaya koyabilen dinamik bir olgudur. Hal böyle olunca hem nedenleri hem nedenlere yüklenen atıflarda farklılar göze çarpmaktadır.

Bu çalışmayla ortaya çıkan sonuca göre katılımcıların büyük çoğunluğu yoksulluğun nedenlerine ilişkin olarak yapısal atıfları tercih etmişlerdir. Bu durum ister istemez yoksullukla mücadelede neyin öncelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Buna göre uygulanan ekonomik politikaların insanı merkeze koyan bir biçimde değişimi, ücret politikasında adil uygulamaların ortaya konulması, ötekileştirme ve dışlanmanın sonlanması sonucunda yoksullukla da daha iyi bir biçimde mücadele edilebilir. Aksi halde yoksulluğu yalnızca bireysel nedenlerle ya da kadercı bakış açısıyla ele almak sorunun toplumsallığını ortadan kaldıracak ve mücadelede yanlış uygulamaların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Kaynakça

- Abouchédid, K., & Nasser, R. (2001). Poverty attitudes and their determinants in Lebanon's plural society. *Journal of Economic Psychology*, 22, 271-282.
- Abouchédid, K., & Nasser, R. (2002). Attributions of responsibility for poverty among Lebanese and Portuguese university students: A cross-cultural comparison. *Social Behavior and Personality*, 30, 25-36.
- Bauman, Z. (1999). *Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar*. (Çev.: Ümit Öktem). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Ceren, F. (2015). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yoksulluğun Nedenlerine İlişkin Algıları ve Yoksulluğa Yönelik Tutumları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Cozzarelli, C., Wilkonson A. V., Tagler, M. J. (2001). Attitudes toward the poor and attributions for poverty, *Journal of Social Issues*, 57 (2): 207-227.
- Çamur-Duyan, G. (2011). *Kadın Yoksulluğu*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Çiğdem, A. (2007). Yoksulluk ve dinsellik, Necmi Erdoğan (Ed.). *Yoksulluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri* (ss. 203-247), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Daşlı, Y. (2015). Yoksulluğun Bir Nedeni Olarak Kamusal Sosyal Yardımlar: Sivas Merkez İlçe Örneği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durkheim, E. (1994). *Sosyolojik Metodun Kuralları*. (Çev.: Enver Aytekin). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Erdoğan, N. (2007a). Garibanların Dünyası Türkiye'de Yoksulların Kültürel Temelleri Üzerine İlk Notlar, Necmi Erdoğan (Ed.). *Yoksulluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri* (ss: 29-46), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, N. (2007a). Giriş: Yoksulları dinlemek, N. Erdoğan (Ed.). *Yoksulluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Görünümleri* (ss. 13-26). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Feagin, J. (1972). Poverty: We still believe that god helps them who help themselves, *Psychology Today*, 6: 101-129.
- Hunt, M. O. (2002). Religion, race /ethnicity, and beliefs about poverty. *Social Science Quarterly*, 83, 810-831.
- Kreidl, M. (2000). Perceptions of poverty and wealth in Western and post-communist countries. *Social Justice Research*, 13, 151-176.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Morcol, G. (1997). Lay explanations for poverty in Turkey and their determinants. *The Journal of Social Psychology*, 137, 728-738
- Nasser, R., & Abouchédid, K. (2006). Locus of control and the attribution for poverty: Comparing Lebanese and South African university students. *Social Behavior and Personality*, 34, 777-796.
- Nasser, R., & Abouchédid, K. (2006). Locus of control and the attribution for poverty: Comparing Lebanese and South African university students. *Social Behavior and Personality*, 34, 777-796.
- Oppenheim, C. & Harker, L. (1996). *Poverty: The Facts*. Child Poverty Action. Group Limited.

- Pandey, J., Sinha, Y., Prakash, A., & Tripathi, R. C. (1982). Right-left political ideologies and attribution of the causes of poverty. *European Journal of Social Psychology, 12*, 327-331.
- Rim, Y. (1984). Explanations for poverty: Personality aspects. *Personality and Individual Differences, 5*, 123-124.
- Smith, K. B. (1985). I made it because of me: Beliefs about the causes of wealth and poverty. *Sociological Spectrum, 5*, 255-267.
- Smith, K. B., & Stone, L. H. (1989). Rags, riches, and bootstraps: Beliefs about the causes of wealth and poverty. *The Sociological Quarterly, 30*, 93-107.
- Solak, N. (2008). Yoksulluğa Ve Yoksullara İlişkin Değerlendirmelerin Sistemin Meşrulaştırılması Kuramından Hareketle İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solak, N. ve Görgenli, M. (2009). Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atflar Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi, 12* (24), 72-89.
- Şenses, F. (2009). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. (5. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tabachnick, B.G. ve Fidel L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, (6. Baskı), Pearson Yayınları.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. (Çev.: Durdu B. Çiftçi). Ankara: Nika Yayınevi.